

חשיבה מילולית

בפרק זה 23 שאלות.

הזמן המוקצב הוא 20 דקות.

בפרק זה שאלות מכמה סוגים: אנלוגיות, שאלות הבנה והסקה ושאלות הנוגעות לקטע קריאה. לכל שאלה מוצעות ארבע תשובות. עליכם לבחור את התשובה המתאימה ביותר לכל שאלה, ולסמן את מספרה במקום המתאים בגיליון התשובות.

אנלוגיות (שאלות 1-6)

בכל שאלה יש זוג מילים מודגשות. מצאו את היחס בין המשמעויות של שתי המילים האלה, ובחרו מתוך התשובות המוצעות את זוג המילים שהיחס ביניהן הוא הדומה ביותר ליחס שמצאתם. שימו לב: יש חשיבות לסדר המילים בזוג.

1. לנסר : שבבים -

- (1) לחרוש : תלמים
- (2) לחטוב : בולי עץ
- (3) לגרוס : נייר
- (4) לרתך : גצים

פסלני ק"ל "לנסר" אומא א פסקים "לנסר" לנסר לנסר
 פסלני ה"לנסר" אומא א פסקים "לנסר" לנסר לנסר

2. משתוקק : רוצה -

- (1) קוצף : כועס
- (2) מסוגל : יכול
- (3) נרגש : אדיש
- (4) גונח : כואב

משתיק ליה מישקי אמת חוזק
 קוצף ליה מישקי אמת חוזק

3. קשור : זיקה -

- (1) מקוּנה : אכזבה
- (2) מרפא : החלמה
- (3) חלוק : ויכוח
- (4) מרוחק : סמיכות

קשור כי יש לו זיקה למישהו
 חלוק כי היה לו ויכוח עם מישהו

4. מסתר : קנה -

- (1) ריאיין : ענה
- (2) תחרות : התאמן
- (3) משחק : רימה
- (4) כיוון : פנה

קני זרני אש יש מסתר
 פני עני אש יש ריאיין

תורה באמצעות גמלין סבליים שהיא נבחרת
 תורה באמצעות רהיט סבליים שהיא סבלי

5. תיבל : פפריקה -

- (1) ניקד : גימ"ל
- (2) מספר : מספר
- (3) ריהט : ספה
- (4) טיגן : שמן

כורס הנהאפט שאוקד בכרמ ומאלאנקייט, יקק צה
 ימקום הקו קבליים הופכים לין.

6. כורס : יקב -

- (1) רועה : דיר
- (2) מוכר : מפעל
- (3) יוגב : שדה
- (4) כורה : מלטשה

כורה יוא אדם שאוקד קמכרה וכורה לקניס
 ומאלטה צו ימקום קוא האין הופכת אלזן ק.

שאלות הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. שמעון הכריז על כוונתו לשאת את רוחמה לאישה. בתגובה אמרה לו רוחמה: "אי-אפשר למחוא כפיים ביד אחת."

איזו מן האפשרויות הבאות היא המתאימה ביותר להחליף את דבריה של רוחמה?

- (1) "לא נוכל להתחתן לפני שנכיר זה את זה היטב"
- (2) "לא נוכל להתחתן משום שאין לנו די כסף לערוך חתונה"
- (3) "לא אוכל להתחתן אתך משום שאיני מאמינה ברצינות כוונותיך"
- (4) "לא תוכל להתחתן אתי בלי שאסכים להינשא לך"

8. תזונאים נוהגים להמליץ לטבעונים ולצמחונים לצרוך אגוזים וגרעינים בכמויות גדולות, משום שהם מכילים מינרלים מגוונים החסרים בתפריטם של מי שנמנעים מאכילת מזון מן החי. ואולם, בעת האחרונה גילו חוקרים שאגוזים וגרעינים מכילים חומצה פיטית - חומר המפריע לספיגת המינרלים בגוף. החוקרים טוענים שכדי לנטרל השפעה זו של החומצה הפיטית יש להשרות את האגוזים ואת הגרעינים במים למשך מספר שעות לפני אכילתם.

איזו מהטענות הבאות עולה מהפסקה?

- (1) חומצה פיטית מעכבת ספיגת מינרלים מאגוזים ומגרעינים בעיקר אצל מי שנמנע מאכילת מזון מן החי
- (2) אגוזים וגרעינים אינם מקור טוב למינרלים, וזאת בגלל השפעת החומצה הפיטית שבגופנו על ספיגתם
- (3) כדי ליהנות מהמינרלים המצויים באגוזים ובגרעינים יש להשרותם במים לפני אכילתם
- (4) השריית אגוזים וגרעינים במים מאפשרת לגוף לספוג מהם יותר חומצה פיטית ומינרלים אחרים

הוראות לשאלות 9-11:

בכל שאלה יש פסקה שחלק אחד או כמה חלקים ממנה חסרים. עליכם לבחור בתשובה המתאימה ביותר להשלמת החסר.

9. השימוש ב _____ משווה לפתוב מאפיינים _____; לכן מפתיע למצוא לצד נימת הכתיבה _____ גם ריבוי של _____.

- (1) מילים לועזיות רבות / של כתיבה רצינית / המדעית / ציטוטים ממחקרים שנערכו בנושא
- (2) ניקוד ובאותיות גדולות / של ספר ילדים / המכוונת לבני הדור הצעיר / מילים הנחשבות לקלות
- (3) סימוכין ממחקרים שונים / של מחקר אובייקטיבי / הניטרלית / אמירות אישיות של המחבר
- (4) דימויים עשירים / של מחקר יבש וענייני / הפיוטית והספרותית / תיאורי טבע

10. מדיניות בית הספר למשחק הייתה _____ הביעו לבטים בנוגע למסלול חיים זה, בשל האמונה כי לבטים כאלה מעידים על _____ לימים _____, מכיוון שהמועמדים שהתקבלו לבית הספר למרות לבטיהם _____.

- (1) לדחות מועמדים שלא / כנות, החשובה להתפתחות המקצועית של השחקן / התברר שהמדיניות הצדיקה את עצמה / נשרו ממנו במוקדם או במאוחר
- (2) לקבל מועמדים ש- / אי-התאמה למקצוע / התברר שהמדיניות הצדיקה את עצמה / היו לשחקנים מצוינים
- (3) לקבל רק מועמדים שלא / חוסר מחויבות למקצוע / שונתה המדיניות / נשרו ממנו במוקדם או במאוחר
- (4) לדחות את רוב המועמדים ש- / חוסר מחויבות למקצוע / שונתה המדיניות / היו לשחקנים מצוינים

11. לולא ידענו שדרכו של אליהו מימים ימימה _____, היינו עלולים _____ מרדכי _____, או לכל הפחות _____.

- (1) לנהוג בילדיו איפה ואיפה / להאמין לטענת בנו / ולפיה אביו מבכר את אחיו הצעיר על פניו / אינו מזכה אותו בגילויי החיבה שאחיו זוכה להם
- (2) לקבל עליו אשמה בגין דברים שלא עשה / להאמין דווקא לדבריו של / שהכחיש שאלהו הוא שיזם את מעשה הקונדס / נטל בו חלק
- (3) לאחזו את עיניהם של מכריו / לפקפק בהאשמות שהטיח בו שכנו / שהלה הוליך אותו שולל / היינו עלולים לחשוב שאלהו פעל בהיסח הדעת
- (4) להושיט ידו לכל נזקק / להתעלם מעצתו של / ולפיה בשעת מצוקה אין טעם לפנות לאלהו כי בוודאי ידחה אותנו על הסף / ישיב את פנינו ריקם

12. אם אנו יודעים שא גדול מב וב גדול מג, אנו יכולים להסיק שא גדול מג. היסק מהסוג הזה נקרא "היסק טרנזיטיבי".

איזו מן הדוגמאות הבאות היא היסק טרנזיטיבי?

- (1) אם יתגלה חומר קשה מן היהלום, שהוא החומר הקשה ביותר המוכר לאדם, הרי שחומר זה יהיה קשה מכל חומר אחר המוכר לאדם
- (2) אם הברדלס הוא החיה היבשתית המהירה ביותר בטבע, הרי שהוא גם היונק היבשתי המהיר ביותר בטבע
- (3) אם הקווארק הוא החלקיק הקטן ביותר באטום, הרי שכל שאר החלקיקים באטום גדולים ממנו
- (4) אם אורכו של מוט אינו גדול ממטר ואינו קטן ממטר, הרי שאורכו מטר

שאלות 13-14 נוגעות לקטע הבא:

בגנון שבמושב מעלה שמריהו יש שני חדרי משחק: החדר הגדול והחדר הקטן.
בשעת המשחק היומית משחקים בשני החדרים שישה פעוטות: דני, אורי, שימי, תהילה, נעמה ורחל.

בשעת המשחק היומית נשמרים הכללים הבאים:

- אורי נמצא בחדר הגדול.
- דני ושימי אינם נמצאים באותו החדר.
- שימי נמצא בחדר שבו נמצאת תהילה.
- בכל חדר יש לפחות שני פעוטות.

שימו לב: בהשיבכם על שאלה, התעלמו מנתונים המופיעים בשאלה האחרת.

13. בכל חדר נמצאים שלושה פעוטות. איזו מן הטענות הבאות אפשרית?

- (1) דני, אורי ורחל נמצאים בחדר הקטן
- (2) דני, נעמה ורחל נמצאים בחדר הקטן
- (3) שימי, אורי ונעמה נמצאים בחדר הגדול
- (4) אורי, רחל ונעמה נמצאים בחדר הגדול

14. יום אחד, בשעת המשחק היומית, עברו שניים מהפעוטות מחדר אחד אל חדר אחר.

מי עבר מחדר לחדר?

- (1) דני ונעמה
- (2) שימי ותהילה
- (3) רחל ותהילה
- (4) נעמה ורחל

15. בביקורת על ספר נכתב: "המחבר מציג לפני הקוראים שפע עצום של מידע, ציטטות, טענות והבחנות. זה שפע שכל כולו מידע אקלקטי ומקוטע, ההולם היטב את העולם הדיגיטלי שהספר עוסק בו: לפי המחבר, אנו חיים בעידן שנהוג לקחת בו טקסטים, תמונות או סמלים, ולשכפל אותם שוב ושוב בצורות שונות". ואכן, נראה שמחבר הספר נטל בהתלהבות מכל הבא ליד והוציא מתחת ידו קולאז' כה רב-שכבתי וגדוש, עד שהקוראים הנבוכים אינם מוצאים את ידיהם ורגליהם בו."

איזו מהטענות הבאות היא הטענה המרכזית של המבקר?

- (1) הספר גדוש מידע, ציטטות, טענות והבחנות, אך הם קשורים לנושאו קשר רופף בלבד
- (2) ניכר שהספר נכתב בהתלהבות רבה, אך הקריאה בו עלולה להיות מבלבלת
- (3) הספר מדגים את הדרך הנאותה לכתוב ספרים בימינו - לצרף רעיונות באופן אקלקטי
- (4) מבנה הספר תואם את התחום שבו הוא עוסק, ודבר זה גורם לחיסרון בולט שלו

16. במחקר שהשווה בין שלושים בתי ספר תיכוניים נמצא שככל שההפסקות היו ארוכות יותר, כך היו ציוני התלמידים גבוהים יותר. מסקנתם של החוקרים הייתה שהפסקה ארוכה תורמת לשיפור בציוני התלמידים. אחד מהנתונים הבאים מחליש את מסקנת החוקרים, ושילוב של שני נתונים אחרים מחליש אותה אף הוא. מה הנתון הנותר?

- (1) לבתי הספר שהמורים המלמדים בהם צעירים נרשמו בעיקר תלמידים שציוניהם בחטיבת הביניים היו גבוהים במיוחד
- (2) בבתי ספר שבהם ציוני התלמידים גבוהים במיוחד ההפסקות ארוכות יחסית משום שהמורים מספיקים ללמד את החומר בזמן קצר
- (3) בבתי הספר שהמורים המלמדים בהם צעירים ההפסקות ארוכות במיוחד
- (4) בבתי ספר שבהם המורים מתקשים להספיק ללמד את כל חומר הלימוד יש תלמידים המנצלים את זמני ההפסקות ללימודים

17. אחד הנושאים בכתיבתו של מקס וֶבֶר הוא תוצאותיהן הבלתי מכוונות והבלתי צפויות מראש של פעולות אנוש בחברה. מעבודתו עולה תמונה המנוגדת באופן קיצוני לכל השקפה הרואה באירועים ההיסטוריים פרי מאמצים מכוונים של יחידים או קבוצות לקדם רעיונות מסוימים, ובכך היא מספקת לנו נקודת ראות מעניינת על האירוניה שבפעולות אנוש. תודעה כזאת בנוגע לאירוניה שבהיסטוריה היא סם נגדי חזק לכל היומרות המהפכניות לתיקון העולם.

איזו מהטענות הבאות מסכמת באופן הטוב ביותר את הנאמר בפסקה על עבודתו של ובר?

- (1) היא יוצאת נגד יומרות מהפכניות ומראה שהניסיונות לתיקון העולם מביאים לידי מצב עניינים שהוא לא בהכרח טוב מהמצב שקדם להם
- (2) היא מלמדת שקשה לצפות מראש אילו מאמצים ינקטו יחידים או קבוצות כדי לקדם רעיונות מסוימים, ובוודאי קשה לצפות את תוצאות המאמצים האלה
- (3) היא עוסקת באירוניה הנובעת מהעובדה שרעיונותינו לא בהכרח מתפתחים לכדי מאמצים לממשם, ולכן עשויה להניא אותנו מלפתח רעיונות חדשים
- (4) היא מעלה ספק רב בתועלת של ניסיונותינו לקדם רעיונות בכלל ורעיונות מהפכניים בפרט, שכן אי-אפשר לחזות את התוצאות של ניסיונות אלו

קטע קריאה (שאלות 18-23)

קראו בעיון את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.

- (1) "הינשוף של מינרווה", כתב הפילוסוף פרידריך הגל על סמלה של אלת החוכמה הרומית, "מעופף רק בערוב היום", והתכוון לומר שרק בדיעבד אנו מסוגלים להבין את מלוא משמעותו של תהליך היסטורי. דוגמה לכך אפשר למצוא במסעותיהם של מגלי הארצות הפורטוגלים במאות החמש-עשרה והשש-עשרה.
- (5) מסעותיהם של הפורטוגלים לאורך חופי אפריקה החלו בשנת 1415. הנסיך אנריקה "הספן" (1394-1460) ביקש לכאורה לאתר באפריקה את הממלכה הנוצרית שאגדות על אודותיה הילכו באירופה, אולם המניע העיקרי למסעותיו היה הזהב. מאז המאה העשירית בערך הגיע הזהב לידי האירופאים מגינאה שלחופי מערב אפריקה בדרך היבשה. תושבי גינאה אספו אותו מהחצץ בנהרות וסחרו בו עם סוחרים מוסלמים תמורת מלח. המוסלמים הובילו את הזהב אל פנים היבשת, משם בשיירות גמלים דרך מדבר סהרה אל נמלי הים התיכון, בנמלים מכרו אותו לסוחרים נוצרים מאיטליה, ואלה הפיצו אותו באירופה. אנריקה רצה לאתר נתיב ימי אל מקור הזהב וכך להשתלט על הסחר בו, שעד לאותה עת היה נתון בידי המוסלמים, אויביהן המרים של הממלכות הנוצריות, ופורטוגל בכללן.
- (10) לאחר שביססו הפורטוגלים את שליטתם בסחר בזהב מאפריקה הם העתיקו את עניינם להודו, ארץ מוצאם של התבלינים. הקינמון, הזנגוויל, הפלפל והציפורן היו בימים ההם נדירים ומבוקשים עד מאוד באירופה. בן המערב במאה העשרים ואחת, שאמצעי הקירור, התובלה הפשוטה והמהירה, והתפריט המגוון להפליא שהם מאפשרים מובנים בעיניו מאליהם, עשוי לתמוה על תאוותם של האירופאים לתבלינים. אך באותם ימים התבסס תפריטם הרגיל על לחם ועל דייסה, בתוספת כרוב כבוש, לפת ובצל, מעט גבינה וחמאה, ומעט בשר שאיכותו הייתה מפוקפקת, והוא שומר במלח או נרקב מיד. האירופאים כמוהו לתבלינים משום שהם גירו את החד, הסו את הטעם התפל - ולעתים גם דוחה - של מזונם, ושיוו לתפריטם גיוון. סחר התבלינים בין הודו לאירופה התנהל מימים ימימה, וכשפנו הפורטוגלים להודו כבר היה מאורגן היטב. הם נאלצו אפוא להפעיל שוב, בקנה מידה גדול לאין שיעור, את האסטרטגיה שנקטו כדי להשתלט על הזהב באפריקה: להסיט את סחר התבלינים מנתיבי היבשתיים העתיקים ובכך לקעקע את המונופול המוסלמי על שיירות המסחר. ב-20 במאי 1498 עגן וסקו דה-גמה בחופי מערב הודו ושם קץ לחיפושים אחר נתיב ימי אל מקור התבלינים. כדי להגיע לשם הקיף דה-גמה את אפריקה מדרום ושט מסביב לכף התקווה הטובה, שנקרא כך משום שהיה "פתח תקווה למצוא את הודו - היעד המבוקש שהכול שואפים להגיע אליו".
- (15) טעות קשה היא להניח כי אירועים היסטוריים חשובים נובעים ממניעים חשובים באותה מידה. מגלי הארצות הפורטוגלים לא ביקשו לשנות סדרי עולם, אלא יצאו למסעותיהם בעיקר ממניעים כלכליים. ואולם, המסעות סימנו את ראשיתו של עידן התגליות האירופי, שבמהלכו כבשו פורטוגל ומעצמות אחרות חלקים נרחבים של העולם. כיבושים אלו, ששיאם בכיבושה של אמריקה בידי הספרדים במאה השש-עשרה, ביססו את ההגמוניה הכלכלית, התרבותית והפוליטית של אירופה. בני זמנם של מגלי הארצות העריכו את חשיבותן של התגליות הערכה צרה בהרבה משאנו מעריכים אותה היום, ואל לנו להיות מופתעים מכך. הם שפטו את התגליות לפי אמות המידה הקרתניות של חברה סגורה, המתעניינת באינטרסים המידיים שלה ולא בהשפעות ארוכות הטווח של פעולותיה, ולא זו בלבד אלא שבאופן טבעי הייתה ראייתם מוגבלת מעצם העובדה שחיו בזמן מסוים - בבוקרה של תקופה ולא בערבה.
- (20)
- (25)
- (30)

השאלות

18. איזה מהמשפטים הבאים, הנוגעים לדבריו של הגל המובאים בשורות 1-2, נכון?

(1) ערוב היום הוא משל לזמן שבא לאחר סיומו של תהליך היסטורי

(2) הינשוף הוא משל לאירוע היסטורי חשוב

(3) מינרווה היא משל לחשיבותו של תהליך היסטורי

(4) אלוהים הוא משל לחשיבותו של תהליך היסטורי

19. "מקור הזהב" (שורה 10), כלומר -

- (1) ממלכה נוצרית בלב אפריקה
- (2) גינאה
- (3) מדבר סהרה
- (4) נמלי הים התיכון

20. איזו מהטענות הבאות משתמעת מן הפסקה השנייה?

- (1) עד המאה החמש-עשרה לא ידעו הפורטוגלים שמקור הזהב הוא באפריקה
- (2) עד המאה החמש-עשרה הובילו המוסלמים את הזהב לנמלי הים התיכון באוניות
- (3) במאה החמש-עשרה היו תושביה של גינאה מוסלמים
- (4) במאה החמש-עשרה היה המלח מצרך מבוקש במערב אפריקה

21. לשם מה מפורט בפסקה השלישית תפריטם הרגיל של האירופאים במאה החמש-עשרה?

- (1) כדי להדגים כיצד השתמשו האירופאים בתבלינים שהגיעו מהודו
- (2) כדי להסביר מדוע חשו האירופאים צורך עז כל כך בתבלינים לגיוון מזונם ולשיפור טעמו
- (3) כדי לרמוז שהאירופאים ייבאו מהודו לא רק תבלינים, אלא גם מוצרי מזון
- (4) כדי להמחיש עד כמה השימוש שעשו אז בתבלינים שונה מהשימוש שעושים בהם במאה העשרים ואחת

22. מה עולה מן הפסקה השלישית בנוגע לסחר בתבלינים לפני שהגיעו הפורטוגלים להודו?

- (1) הוא נעשה בעיקר באמצעות אוניות
- (2) הוא היה שונה מהסחר בזהב מאפריקה בכך שהיה מאורגן
- (3) הוא התמקד בתבלינים שלא היו מבוקשים באירופה
- (4) הוא היה נתון כולו בידיים מוסלמיות

23. מהמשפט "טעות קשה היא להניח כי אירועים היסטוריים חשובים נובעים ממניעים חשובים באותה מידה" (שורה 25) עולה כי כתב הקטע סבור ש-

- (1) כיום אנחנו מייחסים למניעים הכלכליים של מגלי הארצות הפורטוגלים חשיבות רבה משהם ייחסו להם בשעתם
- (2) המניעים למסעותיהם של מגלי הארצות הפורטוגלים חשובים הרבה פחות ממניעיהם של מגלי הארצות שבאו אחריהם
- (3) יש לדון בשאלה מה היו ההשלכות של מסעותיהם של מגלי הארצות הפורטוגלים בטרם דנים בשאלה מה היו המניעים למסעות אלו
- (4) ההשלכות של מסעות הפורטוגלים חשובות הרבה יותר מהשאיפה לשלוט בסחר בזהב ובתבלינים, שהניעה אותם לצאת למסעות אלו

חשיבה מילולית

בפרק זה 23 שאלות.
הזמן המוקצב הוא 20 דקות.

בפרק זה שאלות מכמה סוגים: אנלוגיות, שאלות הבנה והסקה ושאלות הנוגעות לקטע קריאה. לכל שאלה מוצעות ארבע תשובות. עליכם לבחור את התשובה המתאימה ביותר לכל שאלה, ולסמן את מספרה במקום המתאים בגיליון התשובות.

אנלוגיות (שאלות 1-6)

בכל שאלה יש זוג מילים מודגשות. מצאו את היחס בין המשמעויות של שתי המילים האלה, ובחרו מתוך התשובות המוצעות את זוג המילים שהיחס ביניהן הוא הדומה ביותר ליחס שמצאתם. שימו לב: יש חשיבות לסדר המילים בזוג.

והלום לו אמן יוקיטיה
מקו קטל קפ יוקיטי

1. אבן : יהלום -

- (1) נוזל : משקה
- (2) צריף : ארמון
- (3) בד : משי
- (4) מנה : קינוח

אצריכל מתכנן אה הקיור שמיקו אמו אסד קז
אמריטלי מתכנן אה היטל שמסדו אמו אצריכל

2. אצריכל : לגור -

- (1) תזונאי : לבשל
- (2) תסריטאי : לצפות
- (3) זבן : לקנות
- (4) נגן : להאזין

פניעה אימור לחוק אהסר"ס

3. פריעה : חוב -

התרה אימור לאיסור אהסר"ס

- (1) איום : מורא
- (2) התרה : איסור
- (3) הכחשה : אמת
- (4) החרמה : נידוי

האקדק שמכין ולכן היטיב אורגו
היטל סתן אה המומח ולכן שכר אורגו

4. דלק : הדביק -

- (1) שינון : זכר
- (2) לכלך : טינף
- (3) הנץ : פרח
- (4) פשע : העניש

צולק
כחלק אה
אוסקו

חשיבה מילולית

שיבח : גינה -
שיבח זה עקצע קופק מ אינה
נאג זה עקצע קופק מ מואן

- (1) הפיס את דעתו : רגז
- (2) נעתר : מואן
- (3) חירף את נפשו : הסתכן
- (4) תכנן : סיכל

6. באר : שתייה -
קאז קנא המקוט מעו מפקים מיט ואל אפסר'עלע שנייה
מלגרי זה המקוט מעו מפקים קמח קנייה ואל אפס

- (1) מחצבה : בנייה
- (2) פרדס : קטיף
- (3) יער : נטיעה
- (4) גבול : חצייה

קנייה
עלע

שאלות הבנה והסקה (שאלות 7-17)

הוראות לשאלות 7-9:

בכל שאלה יש פסקה שחלק אחד או כמה חלקים ממנה חסרים. עליכם לבחור בתשובה המתאימה ביותר להשלמת החסר.

7. ד"ר קרני טוענת שהקפדה על סדר יום קבוע _____ להתפתחות התקינה של התינוק. _____ היא _____ חריגה מן השגרה מעת לעת.

- (1) יכולה להזיק / לכן / אינה תומכת ב-
- (2) מועילה / אף על פי כן / אינה שוללת
- (3) חיונית / אי לכך / אינה שוללת
- (4) אינה מסייעת / לכן / אינה תומכת ב-

8. _____ המשקיע בחברה _____ להתחייב ליותר מהשקעה כספית חד-פעמית, _____ החברה _____, אלא אם _____ כבר בחודשי פעילותה הראשונים.

- (1) אף ש- / מוכן / אין כל ערובה לכך ש- / לא תיקלע לקשיים / לא תרוויח
- (2) משום ש- / מסרב / ברור לכול כי / עתידה לשגשג / תצליח להרוויח
- (3) משום ש- / נכון / אין כל סיבה ש- / לא תיקלע לקשיים / לא תרוויח
- (4) הואיל ו- / אינו מוכן / סביר כי / תיקלע לקשיים / תחל להרוויח

9. פילוסוף צרפתי נודע טען כי _____ תבונתו של האדם לבדה מספיקה כדי לפתור כל בעיה, ו _____ להיבחן גם בניסוי מדעי כדי להיפתר. ברם, גרס אותו פילוסוף, אין להרחיק לכת ולקבוע כי _____ בתבונה - _____.

- (1) ספק אם / רבות מן הבעיות צריכות / משום שאין די / היא הכרחית
- (2) מובן מאליו ש- / שום בעיה אינה חייבת / מאחר שדי / אין כל תועלת בניסויים מדעיים
- (3) אין כל ספק ש- / שום בעיה אינה חייבת / אף שדי / היא איננה הכרחית
- (4) ספק אם / כל בעיה צריכה / מפני שאין די / ניסויים מדעיים אינם הכרחיים

10. החוק בבלגיה אוסר על עיסוק ברפואה אלטרנטיבית ללא רישיון. רק אזרחים בלגים או אזרחים של מדינות אחרות שיש להם היתר לעבוד בבלגיה יכולים לקבל רישיון, ובלבד שהם בוגרי בית ספר תיכון לפחות ואין להם עבר פלילי. הגיל המינימלי לקבלת רישיון הוא עשרים וחמש.

מי מהאנשים הבאים עשוי לקבל רישיון לעסוק ברפואה אלטרנטיבית בבלגיה?

- (1) בן שלושים שאינו אזרח בלגיה ואין לו עבר פלילי
- (2) בוגר בית ספר תיכון בעל עבר פלילי שיש לו היתר לעבוד בבלגיה
- (3) מהגר בן עשרים ואחת בעל תואר ראשון שיש לו היתר לעבוד בבלגיה
- (4) אזרח בלגי בן חמישים שאינו בוגר בית ספר תיכון ואין לו עבר פלילי

11. ברוב המקרים, הריחות שפרחים מפיצים כדי למשוך אליהם חרקים שיאביקו אותם נעימים גם לאדם. פרחים כמו ורד ויערה אף משמשים לייצור בשמים. אבל יש גם מקרים אחרים: זבובים, למשל, נוהגים לסעוד את לבם בבשר רקוב, ופרחים המסתמכים על שירותי ההאבקה שלהם צריכים לקלוע לטעמם ולהפיץ ריח מתאים.

מה הם אותם "מקרים אחרים" המוזכרים בפסקה?

- (1) מקרים שבהם פרחים מפיצים ריחות שאינם נעימים לאדם
- (2) מקרים שבהם חרקים אינם נמשכים לריחות שהפרחים מפיצים
- (3) מקרים שבהם הריח שפרחים מפיצים לא נועד למשוך אליהם חרקים
- (4) מקרים שבהם חרקים נמשכים לבשר ולא לפרחים

12. שיעור האוריינות באוכלוסייה, כלומר שיעור היודעים קרוא וכתוב באוכלוסייה, הוא אחד המדדים המרכזיים המשמשים כיום לקביעת רמת התפתחותן של חברות ומדינות. אולם לא תמיד היה מעמדן של הקריאה והכתיבה כזה. לאורך רוב ההיסטוריה האנושית הן נחשבו לכישורים הדרושים אך ורק לבעלי מקצועות מסוימים: כפי שהנגר היה צריך לדעת לנסר ולהרכיב רהיטים, כך היה על הבלבר, על סופר המלך, ולעתים על הכוהן לדעת לקרוא ולכתוב.

איזה מן המשפטים הבאים מסכם את השינוי המתואר בפסקה באופן הטוב ביותר?

- (1) בעבר היו הקריאה והכתיבה מיומנויות השמורות למעטים בלבד, ואילו היום הן נחלתם של מרבית תושבי העולם
- (2) בעבר סברו שקריאה וכתיבה הן מיומנויות הדרושות רק למי שעליהם לקרוא ולכתוב במסגרת עיסוקם המקצועי, ואילו היום הן נחשבות ליכולות בסיסיות שצריכות להיות נחלתו של כל אדם
- (3) בעבר הייתה היכולת לקרוא ולכתוב מיומנות הדרושה רק לבעלי מקצועות מסוימים, ואילו היום היא נדרשת במרבית המקצועות
- (4) בעבר שיעור האוריינות לא השפיע מאוד על התפתחות החברה, ואילו היום הוא בעל השפעה ניכרת עליה

13. רוב הפעוטות מעדיפים בנות על פני תפוחים, הן בגלל מתיקותן הן בגלל מרקמן הרך. מגיל ארבע או חמש משתנה טעמם של הילדים: הם עדיין מעדיפים מאכלים מתוקים, אבל רבים מהם מתחילים לסלוד ממאכלים רכים.

לפי האמור לעיל, באיזה מן המקרים הבאים הכי סביר להניח שילד בן שש ופעוט בן שנתיים יבחרו באותו מאכל?

- (1) במקרה שיוצע להם לבחור בין פודינג שוקולד לעוגייה
- (2) במקרה שיוצע להם לבחור בין עוגייה לגבינה לבנה
- (3) במקרה שיוצע להם לבחור בין כריך עם ריבה לכריך עם חמוס
- (4) במקרה שיוצע להם לבחור בין מלפפון טרי למחית תפוחי אדמה

14. בספרו "ציות וסירוב" כותב המשפטן חיים גנז: "את השאלה אם יש חובה לציית לחוק אין טעם להבין כשאלה משפטית. שאלות משפטיות הן שאלות שיש להן תשובות בחוק. אילו השיב החוק לשאלה אם יש חובה לציית לו, הייתה שאלת חובת הציות שבה וצצה מחדש, שכן אז היה אפשר להוסיף ולשאול אם יש חובה לציית לאותו חוק המשיב על שאלה זו. משום כך ראוי להבין את חובת הציות לחוק כחובה חוץ-משפטית."

על פי חיים גנז, מדוע "ראוי להבין את חובת הציות לחוק כחובה חוץ-משפטית"?

- (1) משום שבבסיסם של חוקים עומדות תמיד חובות חוץ-משפטיות, ואילו קיומן של חובות חוץ-משפטיות אינו תלוי בייצוגן על ידי חוקים
- (2) משום שאילו לשאלות משפטיות לא היו תשובות בחוק, שאלת חובת הציות הייתה עלולה לשוב ולצוץ מחדש
- (3) משום שאילו הייתה התשובה לשאלה אם יש חובה לציית לחוק מעוגנת בחוק, הייתה מתעוררת השאלה אם חייבים לציית לחוק הזה
- (4) משום שאילו הייתה לשאלה אם יש חובה לציית לחוק תשובה המעוגנת בחוק, היה ברור כי יש חובה לציית לחוק ולא הייתה מתעוררת כלל שאלת חובת הציות

15. ד"ר ברג: "במחקר שערכתי בקרב משהקים כרוניים מצאתי שרק 10% מתוכם נוהגים לאכול פלפל חריף, ולכן אין ממש בטענה שאכילת פלפל חריף מעודדת שיהוק."

איזו מהעובדות הבאות מחלישה את מסקנתו של ד"ר ברג?

- (1) שיעור המשהקים הכרוניים באוכלוסייה גבוה במידה ניכרת מ-10%
- (2) שיעור המשהקים הכרוניים באוכלוסייה נמוך במידה ניכרת מ-10%
- (3) שיעור אוכלי הפלפל החריף באוכלוסייה גבוה במידה ניכרת מ-10%
- (4) שיעור אוכלי הפלפל החריף באוכלוסייה נמוך במידה ניכרת מ-10%

16. במאמר נכתב: "מסקנתנו לגבי הגורמים שלפיהם בני האדם נחלקים לעמים היא שאין שום נתון אובייקטיבי במציאות האנושית שעשוי לשמש הסבר לתופעה זו, שכן עם איננו אלא ישות תודעתית-סובייקטיבית: הוא קיים אם יש קבוצה של בני אדם התופסים את עצמם כבני עם אחד, ובתנאי שתפיסה זו מתקיימת בקבוצה זו לדורותיה. התודעה הלאומית אינה תוצאה של מציאותו של עם, אלא היא הסיבה למציאות זו."

איזו מהטענות הבאות היא הטענה המרכזית בפסקה?

- (1) עם הוא יציר תודעתם של בני האדם המרכיבים אותו, והיווצרותו אינה תלויה בנתונים אובייקטיביים כלשהם
- (2) אמנם אי-אפשר לאתר את הגורמים האובייקטיביים שהביאו לידי היווצרותו של עם, אך אפשר ללמוד על קיומם מתוך התודעה הלאומית הסובייקטיבית שהם יצרו
- (3) תודעה לאומית עשויה להיווצר בקרב כל קבוצה של בני אדם, ואין היא מותנית בקיומם של תנאים אובייקטיביים כלשהם
- (4) אי-אפשר להסתמך רק על נתונים אובייקטיביים כדי להסביר את חלוקת בני האדם לעמים, ויש להסתמך לשם כך בראש ובראשונה על קיומה של תודעה לאומית או על היעדרה

17. מחקרים מצאו כי לא רק שוני ניכר בין האדם לזולתו גורם לאדם אי-נוחות, אלא גם דמיון ניכר ביניהם. עד לדרגת דמיון מסוימת, ככל שרוב הדמיון בין האדם לאדם אחר, כך התגובה הרגשית שלו כלפיו חיובית יותר, אבל מדרגה זו והלאה, ככל שהדמיון רב יותר, התגובה הרגשית שלילית יותר.

באיזו מן התופעות הבאות הדפוס המתואר הוא הדומה ביותר לדפוס המאפיין את התופעה שתוארה בפסקה?

- (1) בשינה של פחות מתשע שעות בלילה, הסיכון לפגיעה בבריאות עולה ככל שישנים פחות, אך בשינה של יותר מתשע שעות בלילה, הוא עולה ככל שישנים יותר
- (2) עלייה במספר התומכים במנהיג תורמת לעוצמתו, אך לעלייה זו יש גם השפעה שלילית על מעמדו בקרב תומכיו המקוריים, מכיוון שכעת עליו לרצות אנשים רבים יותר
- (3) עד גיל ארבעים וחמש סיכויי ההצלחה בשעשועוני ידע עולים עם הגיל, אך בקרב בני ארבעים וחמש ומעלה אין הם מושפעים עוד מן הגיל
- (4) הוזלת מוצר כלשהו גורמת לעלייה במספר הקונים אותו, אך מתחת לרף מחיר מסוים כל הוזלה נוספת פירושה עלייה קטנה יותר במספר הקונים

קטע קריאה (שאלות 18-23)

קראו בעיון את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.

(1) טירנוזאורוס נקס (או בקיצור: טי-רקס) הוא דינוזאור שדמותו האימתנית מופיעה בסרטים רבים. מפתיע לגלות ש"מלך הזוחלים" (רקס - מלך בלטינית), בעל שיני הענק והחזות המאיימת, צמח מרקע צנוע יחסית. אמנם גם משקלם של הטירנוזאורים שקדמו לטי-רקס היה עצום וגם הם התנשאו לגובה של כמה מטרים, אך הטי-רקס חרג אף מן התבנית הזאת, ומסת גופו הייתה גדולה כמעט פי שלושה מזו של אבותיו. חוקרים התלבטו רבות בשאלה מהם הגורמים שהביאו לידי התפתחותו של הטי-רקס עצום הממדים בקרב הדינוזאורים אוכלי הבשר. בעבר היה מקובל לייחס את פרץ הגידול הזה בעיקר לגורמים סביבתיים מסוימים, למשל עלייה ברמת הפחמן הדו-חמצני באטמוספירה. עלייה כזו הובילה, לפי המשוער, לגידול מוגבר של הצמחייה שממנה ניזונו הדינוזאורים אוכלי העשב, אשר שימשו בתורם מזון לדינוזאורים הטורפים. ואולם, בשנת 2003 הציג החוקר סקוט סמפסון מודל רחב יותר בסוגיה זו, המביא בחשבון גורמים נוספים.

(10) סמפסון מצביע על כמה תנאים מוקדמים שהיו הכרחיים, לדעתו, להתפתחותם של הטורפים העצומים. ראשית, שלא כחוקרים רבים שקדמו לו, הוא סבור שהדינוזאורים הטורפים היו בעלי דם קר. לו היו טורפים אלו בעלי דם חם, טוען סמפסון, הרי כדי לספק את האנרגיה הדרושה לשמירה על טמפרטורה נאותה של גופם הגדול כל כך, הם היו חייבים לצוד ביעילות בלתי אפשרית - בערך פי עשרה מיעילות הציד של אריות בימינו. כבעלי דם קר, התלויים בחום השמש כדי לשמור על טמפרטורת גוף נאותה, ממדי גוף גדולים אפשרו קליטה משופרת של חום השמש. התנאי השני שסמפסון מציין מבוסס על תצפיות שעולה מהן כי מינים אוכלי בשר זקוקים למרחב מחיה גדול מזה שנחוץ לבעלי חיים צמחוניים, והמרחב הדרוש הולך וגדל ככל שהטורף גדול יותר. על פי חישוביו, כדי לקיים אוכלוסייה גדולה ועמידה, היו הטורפים הקדמונים האלה זקוקים בהכרח לתחום מחיה בגודל של יבשת. תנאי נוסף להתפתחותם של טורפי הענק קשור בעובדה שכדי לשרוד בהצלחה היו הענקים-לעתיד חייבים להשתחרר מן הכורח האקולוגי להתחרות במינים אחרים על מזון - אם באמצעות הכחדת יריביהם ואם באמצעות ציד של טרף מסוג שונה - שחרור שממדי גוף ענקיים סייעו בהשגתו.

(20) חוקרים רבים אינם מקבלים את המודל של סמפסון. למשל, קווין פדיאן מאוניברסיטת קליפורניה טוען כי ממחקרים שבחנו את הרכבן של עצמות הדינוזאורים עולה שמבחינה פיזיולוגית הם דמו לציפורים, שדמן חם, יותר משדמו לזוחלים, שדמם קר. ואולם, עד כה העדות העולה ממרבית הממצאים המאובנים תומכת בהשערות הנגזרות מן המודל שהציע סמפסון: שרידיהם של כל חמשת מיני הדינוזאורים הטורפים גדולי הממדים התגלו רק באפריקה, בצפון אמריקה ובדרומה, וככל הנראה אכן היו כולם פטורים מתחרות עם ענקים אחרים. באפריקה, למשל, אמנם חלקו שני מינים כאלה את אותו שטח המחיה, אך האחד ניזון כנראה מדיג, ואילו האחר - מציד על הקרקע. ואולם, החיזוק העיקרי למודל נובע מן הידע בדבר התנאים הגאוגרפיים בעידנים שקדמו להופעתו של הטי-רקס. 25 מיליון שנה לפני הופעתו הייתה אמריקה הצפונית מחולקת לשתיים באמצעות מצר ים שהתמשך מדרום היבשת ועד לצפונה. משני צדיו של מצר זה התקיימו, מבודדים זה מזה, שני מיני טירנוזאורים שמשקלם היה בין טונה אחת לשתי טונות. לפני 70 מיליון שנה בערך נסוג היס, ונסיגתו הכפילה את שטח המחיה הזמין ליצורים יבשתיים. רק לאחר מכן הופיע הטירנוזאורוס הגדול יותר, הטי-רקס, שמשקלו הגיע ל-5.5 טונות.

השאלות

18. בפסקה הראשונה, ההשערה המייחסת את הופעת הטי-רקס לעלייה ברמת הפחמן הדו-חמצני באטמוספירה מניחה במובלע כי -

- (1) גידול באוכלוסייה של מין כלשהו מביא לידי עלייה בגודלו של כל פרט באוכלוסייה זו
- (2) גידול בכמות המזון גורם לעלייה בגודלם של פרטים באוכלוסייה הניזונה ממנו
- (3) התרחבות שטח המחיה הזמין למין כלשהו מביאה לידי גידול בכמות המזון הזמין לו
- (4) עלייה ברמת הפחמן הדו-חמצני באטמוספירה גוררת עלייה בגודלם של בעלי החיים

19. איזו מן האפשרויות הבאות אינה אחד התנאים המוקדמים שהיו הכרחיים, לטענת סמפסון, להתפתחותו של הטי-רקס?

- (1) יעילות ציד גבוהה
- (2) דם קר
- (3) היעדר תחרות על מזון
- (4) מרחב מחיה גדול

20. לפי ה"מחקרים" (שורה 22) שמציג פדיאן, סמפסון שוגה בהניחו ש-

- (1) הטי-רקס היה אוכל בשר
- (2) הדינוזאורים הטורפים היו בעלי דם קר
- (3) אוכלי בשר זקוקים למרחב מחיה גדול מזה שנחוץ לצמחוניים
- (4) הטי-רקס היה גדול כל כך

21. לפי הקטע, מהו הרקע הצנוע הנוכח בשורה 2?

- (1) דינוזאורים שמשקלם אינו עולה על שני טונות
- (2) דינוזאורים מסוג טי-רקס
- (3) דינוזאורים אוכלי עשב
- (4) דינוזאורים בעלי חזות מאיימת

22. איזו מן האפשרויות הבאות מתארת את מבנה הקטע בצורה הטובה ביותר?

- (1) הצגת תאוריה ← הצגת תאוריה שנייה ← הצגת ביקורת על התאוריה השנייה ← הצגת ממצאים התומכים בתאוריה השנייה
- (2) הצגת תאוריה ← הצגת תאוריה אחרת ← הפרכת שתי התאוריות ← הצגת תאוריה שלישית
- (3) הצגת תאוריה ← הצגת תאוריה המפריכה אותה ← הצגת תאוריה שלישית ← הצגת ממצאים התומכים בתאוריה השלישית
- (4) הצגת תאוריה ← הצגת תאוריה מתחרה ← הצגת תאוריה המשלבת בין השתיים ← סיכום

23. איזו מן הכותרות הבאות היא המתאימה ביותר לקטע?

- (1) הטי-רקס - זוחל או יונק?
- (2) הטי-רקס - האם הוא היה באמת גדול כל כך?
- (3) הטי-רקס - טורף אכזר או צמחוני עדין נפש?
- (4) הטי-רקס - כיצד התאפשר קיומו של טורף גדול כל כך?